

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΑΡΧΑΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ:

A1. Στις άλλες δηλαδή ικανότητες, όπως ακριβώς εσύ λες, εάν κάποιος ισχυρίζεται ότι είναι ικανός αυλητής, ή σε οποιαδήποτε άλλη τέχνη, στην οποία δεν είναι, γελούν σε βάρος του ή οργίζονται και οι συγγενείς του τον πλησιάζουν και τον συμβουλεύουν να είναι τρελός. Στη δικαιοσύνη όμως και στην άλλη πολιτική αρετή, και αν ακόμα γνωρίζουν για κάποιον ότι είναι άδικος, αν αυτός ο ίδιος λέει την αλήθεια εναντίον του εαυτού του μπροστά σε πολλούς, πράγμα το οποίο στην πρώτη περίπτωση θεωρούσαν ότι είναι σωφροσύνη, το να λέει δηλαδή κανείς την αλήθεια, σ' αυτή την περίπτωση (το θεωρούν) τρέλα, και ισχυρίζονται ότι όλοι πρέπει να λένε ότι είναι δίκαιοι, είτε είναι είτε όχι, διαφορετικά (λένε) ότι είναι τρελός αυτός που δεν προσποιείται ότι κατέχει τη δικαιοσύνη· γιατί, κατά τη γνώμη τους, είναι αναγκαίο ο καθένας να μετέχει με οποιονδήποτε τρόπο σ' αυτή, διαφορετικά (είναι αναγκαίο) να μη συγκαταλέγεται ανάμεσα στους ανθρώπους.

B1. Ο Πρωταγόρας προσπαθεί να αποδείξει την καθολικότητα της πολιτικής αρετής χρησιμοποιώντας ένα τεκμήριο, αφού ο μύθος έχει περιορισμένη αποδεικτική ισχύ. Η φράση «Ἵνα δὲ μὴ οἷη ...ἀρετῆς, τόδε αὖ λαβὲ τεκμήριον.» αποτελεί την αποδεικτέα θέση του συλλογισμού. Ο Πρωταγόρας για να αποδείξει τη θέση του προβαίνει στη συγκριτική εξέταση δύο παραδειγμάτων από την αθηναϊκή κοινωνία. Το πρώτο αναφέρεται στη στάση της κοινής γνώμης απέναντι στους ειδικούς σε κάποια τέχνη και συγκεκριμένα σε έναν αυλητή, και το δεύτερο στη στάση της κοινής γνώμης απέναντι στον πολίτη και στη σχέση του με τη δικαιοσύνη. Η διαφορετική στάση της κοινής γνώμης στη μια και στην άλλη περίπτωση είναι για τον Πρωταγόρα επαρκής λόγος για να πείσει τον Σωκράτη και το ακροατήριό του για την καθολικότητα της πολιτικής αρετής.

Ειδικότερα στο πρώτο παράδειγμα («Ἐν γὰρ ταῖς ...νουθετοῦσιν ὡς μαινόμενον») σύμφωνα με το σοφιστή η κοινή γνώμη των Αθηναίων απορρίπτει αυστηρά όποιον ισχυρίζεται ότι έχει ειδικές γνώσεις, ενώ δεν έχει, καθώς θεωρούν πως δεν διαθέτει τη στοιχειώδη αυτογνωσία. Συνεπώς όσον αφορά την ικανότητα σε κάποια τέχνη, επαινείται το να λέει κανείς την αλήθεια διαφορετικά, καταδικάζεται στη συνείδηση της κοινής γνώμης αφού γελά ή οργίζεται σε βάρος του και οι συγγενείς του συμβουλεύουν να είναι τρελός. Αντίθετα, όσον αφορά τη δικαιοσύνη και την πολιτική αρετή γενικότερα, («ἐν δὲ δικαιοσύνη

...τάληθῇ λέγειν, ἐνταῦθα μανίαν...») θεωρείται σωστό το να λένε όλοι ότι είναι δίκαιοι, ακόμα κι αν δεν είναι. Η κοινή γνώμη αποδέχεται ότι ο καθένας είτε είναι δίκαιος είτε όχι πρέπει να υποστηρίζει ότι είναι ή να τουλάχιστον να φαίνεται δίκαιος. Αυτό δείχνει ότι το να είναι κάποιος δίκαιος, είναι αναγκαίος όρος της ανθρώπινης ύπαρξης και της συμμετοχής του στην κοινωνική ζωή. Όποιος αποκλίνει από τη στάση αυτή, δεν μπορεί να γίνεται αποδεκτός ως μέλος της κοινωνίας.

B2. Ο Πρωταγόρας θεωρεί ότι το να ομολογεί κάποιος δημόσια την αλήθεια, ότι δηλαδή είναι άδικος, θεωρείται παραφροσύνη, διότι θα υποστεί ποινές και θα αμαυρωθεί η δημόσια εικόνα του. Κανένας λογικός άνθρωπος δεν θέλει να του συμβεί κάτι τέτοιο. Συνεπώς όλοι πρέπει να λένε ότι κατέχουν την πολιτική αρετή αφού είναι αναγκαίο να έχουν όλοι μερίδιο σ' αυτήν. Το σκεπτικό του σοφιστή έχει την εξής ερμηνεία. Ακόμα κι ένας άδικος είναι σε θέση να διακρίνει τη δίκαιη από την άδικη πράξη. Αυτό σημαίνει ότι έχει μέσα του κάποια στοιχεία δικαιοσύνης, που όμως δεν έχουν καλλιεργηθεί επαρκώς, ώστε να τον αποτρέψουν από τη διάπραξη της αδικίας. Άρα, δεν θα πει αλήθεια, αν ισχυριστεί ότι είναι άδικος. Επιπλέον το να ομολογεί κάποιος δημόσια την αλήθεια, ότι δηλαδή είναι άδικος, θεωρείται παραφροσύνη, διότι θα υποστεί ποινές και θα αμαυρωθεί η δημόσια εικόνα του. Κανένας λογικός άνθρωπος δεν θέλει να του συμβεί κάτι τέτοιο.

Ο Πρωταγόρας φαίνεται να διεισδύει στη νοοτροπία των ανθρώπων και να παρατηρεί ότι δεν τους ενδιαφέρει το τι πρέπει ή είναι σωστό να κάνουν, αλλά το τι τους συμφέρει να κάνουν. Επίσης, δεν τους ενδιαφέρει η πραγματική τους εικόνα (το είναι), όσο η εικόνα που συνάδει με τα προβαλλόμενα κοινωνικά πρότυπα και το κοινώς αποδεκτό σύστημα αξιών (το φαίνεσθαι).

Η άποψη του Πρωταγόρα για την καθολικότητα της πολιτικής αρετής συμπληρώνεται και στηρίζεται από δύο ακόμη αιτιολογήσεις, που αποδίδονται ως σχόλια της κοινής γνώμης: α) «καί φασιν πάντας δεῖν φάναι εἶναι δικαίους»: όλοι πρέπει να λένε ότι κατέχουν την πολιτική αρετή, β) «ὥς ἀναγκαῖον οὐδένα ὄντιν' οὐχὶ ἀμῶς γέ πως μετέχειν αὐτῆς, ἢ μὴ εἶναι ἐν ἀνθρώποις.»: Είναι ανάγκη όλοι οι άνθρωποι να έχουν μερίδιο στην πολιτική αρετή και να συμμετέχουν στη δικαιοσύνη, για να μπορούν να υπάρξουν κοινωνίες διαφορετικά δε θα συγκαταλέγεται μεταξύ των ανθρώπων, δηλαδή θα εξορίζεται και θα του στερούνται τα πολιτικά του δικαιώματα. («ἢ μὴ εἶναι ἐν ἀνθρώποις.»)

B3. Στο επιμύθιο ο Πρωταγόρας επαναλαμβάνει τη θέση του Σωκράτη και φαίνεται να τη δέχεται όμως να την ερμηνεύει διαφορετικά. Τα

επιχειρήματά του είναι τα εξής. Οι τεχνικές γνώσεις δε δόθηκαν σε όλους τους ανθρώπους γι' αυτό ένα ς που κατέχει μια τέχνη μπορεί να καλύψει πολλούς ιδιώτες(καταμερισμός εργασίας) .Έτσι αιτιολογείται γιατί οι Αθηναίοι επιτρέπουν μόνο σε ειδικούς να εκφέρουν γνώμη για ζητήματα τεχνικής .Από την άλλη η πολιτική αρετή δόθηκε σε όλους τους ανθρώπους ως δυνατότητα σε ένα μεταγενέστερο στάδιο. Η ανθρώπινη φύση φέρει μέσα της τις καταβολές για να εξελιχθεί ηθικά. Το γεγονός λοιπόν, πως όλοι οι Αθηναίοι κατέχουν την πολιτική αρετή δε σημαίνει ότι αυτή δε διδάσκεται , αλλά ότι είναι αναγκαία η ύπαρξή της για την κοινωνική οργάνωση . Προηγουμένως ο Σωκράτης διατύπωσε την αντίθετη άποψη ότι δηλαδή η πολιτική αρετή δεν διδάσκεται και οι άνθρωποι δεν μπορούν να τη μεταδώσουν σε άλλους.

Ο Σωκράτης, για να στηρίξει τις παραπάνω θέσεις, χρησιμοποίησε τα εξής επιχειρήματα. Στην Εκκλησία του Δήμου, όταν οι Αθηναίοι, οι οποίοι είναι σοφοί, συζητούν για θέματα που απαιτούν ιδιαίτερη τεχνογνωσία, θεωρούν σωστό να δέχονται τη γνώμη μόνο των ειδικών. Μάλιστα, αν κάποιος μη ειδικός επιχειρήσει να εκφράσει τη γνώμη του για τα θέματα αυτά, τον αποδοκιμάζουν και τον διώχνουν. Αντίθετα, όταν γίνεται λόγος για θέματα που αφορούν τη διοίκηση της πόλης, δέχονται τη συμβουλή οποιουδήποτε πολίτη ανεξαρτήτως επαγγέλματος, οικονομικής κατάστασης ή καταγωγής, γιατί πιστεύουν πως όλοι έχουν πολιτική αρετή χωρίς να την έχουν διδαχτεί από πουθενά. (**«Μάλιστα, ωραία τέχνη ... κάτι που διδάσκεται»**) Άρα, το γεγονός πως όλοι εκφράζουν την άποψη τους για πολιτικά θέματα μαρτυρά πως οι Αθηναίοι πιστεύουν ότι η πολιτική αρετή δεν είναι κάτι που διδάσκεται. Η τακτική του Πλάτωνα να χρησιμοποιούν οι συνομιλητές τα ίδια επιχειρήματα για να συνάγουν αντίθετα συμπεράσματα, δείχνει ότι δεν είναι εύκολη και απλή υπόθεση η συζήτηση για το διδακτό της πολιτικής αρετής. Αντίθετα, απαιτεί συστηματική εκτύλιξη της σκέψης των συνομιλητών και ερμηνευτική ευελιξία.

B4.

α. Σωστό

β. Λάθος

γ. Σωστό

δ. Σωστό

ε. Λάθος

B5.

α. ἴωσιν- εισιτήριο

δεῖ-ένδεια

ἀνέχονται-έζη

εἰδῶσιν-συνείδηση

β. Η ηθική αρετή αποτελεί προϋπόθεση για την κατάκτηση της ευδαιμονίας σύμφωνα με τον Αριστοτέλη.

Υπήρχε σημαντικός λόγος για τον οποίο δεν κατάφερε να παρευρεθεί στην εκδήλωση που έγινε προς τιμήν του.

Κατά τη διάρκεια του ελεύθερου χρόνου το άτομο μπορεί να αναπτύξει τις δημιουργικές του ικανότητες.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. Γιατί όταν ο λόγος χάσει και τη μεγαλοπρέπεια του ρήτορα και τη φωνή και τις (χρωματικές) αλλαγές που συμβαίνουν στην διάρκεια του ρητορικού λόγου, ακόμα την επικαιρότητα και τη βιασύνη για να γίνει πράξη και τίποτα δεν υπάρχει που να συμπράττει και να συντελεί στο να πεισθεί κανείς, αλλά γίνεται (ο λόγος) έρημος και γυμνός από όλα όσα έχουν ειπωθεί από πριν και τον διαβάζει κάποιος χωρίς πειστικότητα και χωρίς να παρουσιάζει κανένα χρωματισμό, αλλά σαν να απαριθμεί, εύλογα, νομίζω, ότι φαίνεται στους ακροατές ότι είναι ασήμαντος. Αυτά βέβαια περισσότερο θα μπορούσαν να βλάψουν αυτόν που σας παρουσιάζω τώρα και να τον κάνουν να φαίνεται πιο ασήμαντος.

Γ2.α. ἀναγινώσκη - ἀνάγνωθι

ἀπαριθμῶν - ἀπαριθμοῖεν

τοῖς ἀκούουσιν - ἀκούσεσθαι

μάλιστα' - μάλα

φαίνεσθαι -φανῆτε

Γ2. β. «τοῦ μὲν προειρημένου ἅπαντος ἔρημοι γένωνται»

Γ3. α. τῶν μεταβολῶν - αντικείμενο του ρήματος ἀποστερηθῇ

τῶν προειρημένων - επιθετική μετοχή που λειτουργεί ως ετερόπτωτος προσδιορισμός, γενική αντικειμενική στο ἔρημος

γυμνός - κατηγορούμενο στο υποκείμενο που εννοείται ὁ λόγος

εἰκότως - επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο δοκεῖ

τοῖς ἀκούουσιν - δοτική προσωπική του κρίνοντος προσώπου στο δοκεῖ (προσωπικό)

Γ3. β. Κύρια πρόταση κρίσεως καταφατική που εκφέρεται με δυνητική ευκτική.

Ἄπερ - υποκείμενο στο ἂν βλάψει (αττική σύνταξη)

τὸν [...] ἐπιδεικνύμενον - επιθετική μετοχή που λειτουργεί ως αντικείμενο στο ἂν βλάψει

φαυλότερον - κατηγορούμενο στο υποκείμενο τὸν ἐπιδεικνύμενον του απαρεμφάτου φαίνεσθαι

φαίνεσθαι - αντικείμενο στο ποιήσειεν, τελικό απαρέμφατο

ΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΕ Ο ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΤΩΝ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΩΝ

«ΟΜΟΚΕΝΤΡΟ» ΚΑΙ «ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ» ΦΛΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΑΣΤΟΡΑΚΗ Ε. – ΧΑΝΙΩΤΗ Ν. – ΧΑΤΖΗΤΣΟΜΠΑΝΗ Μ.

www.floropoulos.gr